

historikere vil læsere med interesser inden for både skibsfart, jernbanehistorie, erhvervshistorie og automobilhistorie have stort udbytte af værket. Meget af teksten omhandler tekniske beskrivelser og faglige diskussioner, men den teknisk mindre kyndige læser kører aldrig fast i fagjargon. Formidlingsmæssigt er vi i gode hænder.

I teoriasnittet afviser Burchardt, at der kan peges på pludselige revolutioner i periodens udvikling. Han begrundet det ikke nøjere, men man kunne med god ret indvende, at inden for vejtransporten var opfindelsen af luftfyldte dæk til lastvogne selve grundlaget for den videre udvikling. Selv med helt moderne veje ville den vejbarne godstransport næppe have udviklet sig i samme grad i årene efter 2. Verdenskrig, hvis lastvognene stadig kørte på jernhjul eller massive ringe. Teoriasnittet redegør grundigt for de anvendte teorier, og både deres styrker og svagheder bliver indgående diskuteret. Kildematerialet og statistikken gør forfatteren meget ud af at fremlægge, da det statistiske materiale for vejtransport ikke er konsistent igennem perioden. Således fandtes der frem til 1950 ingen officielle tal for vejtransportens omfang, så forfatteren har for perioden 1908-50 søgt at rekonstruere dem ved hjælp af landets forbrug af benzin. I ikke færre end 65 punkter oplister forfatteren problemer med det statistiske materiale inden for både vej-, jernbane- og skibstransporten.

Fejl og mangler er så små, at vi skal helt ud i småtingsafdelingens fjerneste hjørne for at finde undtagelser fra Burchardts omhu for detaljen. At han på s. 67 afbilder en Mercedes-Benz fra 1920 uagtet, at Daimler og Benz først efter deres fusion i 1926 anvendte dobbeltnavnet, må være en lapsus. Burchardt henviser (præcist) til et væld af fagtidsskrifter, brancheblade og specialartikler, og litteraturlisten er derfor et sandt skatkammer for den, der søger videre oplysninger.

Man har vel af økonomiske årsager fravalgt offset til fordel for digitalprint og garnhæftning til fordel for almindelig linning, og det er mere, end hvad de kraftige bøger kan klare, også selvom de er monteret i stift bind. Allerede efter første gennembladrning løsner siderne sig, og hele bogblokken løsriver sig fra bindet. Det er synd, og det er uheldigt for et værk, som i høj grad fortjener at finde mangeårig anvendelse som opslags- og referenceværk.

Martin Lindø Westergaard

| PETER GARDE: *Stephan Hurwitz. Professor, kriminalist, ombudsmand*, Aarhus Universitetsforlag, Aarhus 2018, 676 s., 399,95 kr.

Stephan Hurwitz (1901-1981) var professor i straffe- og procesret ved Københavns Universitet og Danmarks første ombudsmand. I Peter

Gardes „vugge-til-grav“-biografi får læseren i ti kapitler indblik i Hurwitz' barndom og ungdom, tiden som jurastuderende frem til doktorafhandlingen og professoratet i 1935, arbejdet som juraprofessor, den jødiske Hurwitz' eksil i Sverige, hvor han blev leder af flygtningekontoret i Stockholm, retsopgøret efter krigen, genoptagelsen af arbejdet som juraprofessor, årene som ombudsmand frem til pensionisttilværelse og død.

Groft sagt følger biografien om Hurwitz to hovedspor, nemlig privatlivet og arbejdslivet. Beskrivelsen af Hurwitz' *privatliv* bygger overvejende på Gardes læsning af tusindvis af breve, dagbøger, udkast, løse kalenderblade og stilebøger. Kildematerialet er stort, og Garde citerer flittigt fra både stilebøger og breve, uden at det står læseren klart, hvilken betydning bl.a. digte af den unge Hurwitz har for fremstillingen. Visse steder stikker Gardes raske pen af, uden at eftertanken kan følge med, i hvert fald citeres over fire sider og uden nærmere forklaring (s. 96-99) en lang række lykønskningstelegrammer i anledning af professoratet. Gardes beskrivelse af Hurwitz' privatliv er også interessant, særligt krigsårene er direkte spændende læsning. I 1942 begyndte Hurwitz at skrive dagbog, og læseren får den personlige beretning om jøden Hurwitz' oplevelser under besættelsen og senere flugt til Sverige. Garde har fornemmet den – den gode historie. Dagbogsfortællingen er elementært spændende og godt fortalt og hører til biografens bedste afsnit.

Hurwitz' *arbejdsliv* forgrener sig i to, nemlig tiden som juraprofessor og tiden som ombudsmand. Som *juraprofessor* præsterede Hurwitz fem lære- og håndbøger og et stort antal artikler. Garde gennemgår med en tættekam både bøger og artikler, uden at læseren indvies i, hvad formålet er. Afsnittene „Den danske kriminalret, almindelig del“ (s. 394-401) og „Den danske kriminalret, speciel del“ (s. 425-430) former sig som en mere end ti sider lang anmeldelse af Hurwitz' bøger af samme navn, der udkom i henholdsvis 1950 og 1955. Biografien indeholder mange lignende afsnit, og selvom Gardes fortælleglæde er stor, og den sproglige stil oftest elegant, formår det ikke at levedegøre det knastørre og „døde stof“. Som *ombudsmand* traf Hurwitz i hundredvis af afgørelser, og Garde har valgt at lægge hovedvægten på en gennemgang af flere konkrete sager afgjort af ombudsmanden. Hvilket formål gennemgangen af disse gamle sager skal tjene, henstår i det uvisse. Hverken gennemgangen af Hurwitz' forfatterskab eller ombudsmandsafgørelserne hænger tilsyneladende sammen med bevidenheder i Hurwitz' privatliv. Sagt på en anden måde bruger Garde ikke personal- og samtidshistorien til at genindsætte hovedpersonen på hans plads og efterspore hans personlige interesser for derigennem at få et klarere billede af dels de retsvidenskabelige resultater,

han frembragte, dels hans tid som ombudsmand. I biografien fremstår Hurwitz' privatliv og arbejdsliv som to skarpt adskilte liv. Det rejser spørgsmålet om, hvilken værdi – om nogen – den detaljerede gennemgang af forfatterskabet og ombudsmandssagerne har for den samlede biografi om Stephan Hurwitz. Lidt mere overordnet er spørgsmålet om, for hvem en „juridisk biografi“ med vægten lagt på gennemgang af et juridisk forfatterskab har værdi. Før disse spørgsmål uddybes, må det understreges, at der ikke findes nogen rigtig måde at biografere et andet menneskes liv på. En leksikalsk opregning af alle detaljer i den biografere des forfatterskab, dagbøger, stilehæfter og løse kalenderblade vil kunne være lige så rigtig som at fortolke og udlægge dette liv. En gennemgang af et for nogle for længst glemt forfatterskab vil kunne være relevant for at påvise den biografere des originalitet eller det modsatte. Risikoen ved en kronologisk og minutøs gennemgang af forfatterskab og arkivalier er imidlertid, at biografien savner fokus, koncentration og sammenhæng samt fremstår kalejdoskopisk og planløs. Uden fokus fremstår alle oplysninger som lige gyldige, og uden koncentration bliver alle detaljer lige gyldige.

Det er vanskeligt at se, hvilken værdi de lange gennemgange af Hurwitz' forfatterskab har for biografien, i hvert fald forklarer Garde ikke nærmere, hvorfor han har valgt at skrive så udførligt om forfatterskabet. Det samme gælder for ombudsmandsafgørelserne, hvor fortællingen enkelte steder helt opløses i detaljer. Det er, som om Garde godt er klar over, at stoffets karakter disse steder mangler liv, og han krydrer måske derfor gennemgangen af den juridiske litteratur med personlige sidebemærkninger: „Som dommer og forfatter på én gang er jeg lettet over, at en dommer ikke bliver inhabil, fordi han litterært har behandlet det retsspørgsmål, hvorom sagen handler“ (s. 173), og „En sådan rejse havde jeg gerne gjort med“ (s. 127).

En „juridisk biografi“ med vægten lagt på gennemgang af et juridisk forfatterskab kan have værdi for retsvidenskaben. Den klassiske retsvidenskabshistorie har ikke individet i centrum, men derimod retsvidenskaben som intellektuelt og socialt fænomen. Det er ikke det levede liv, men først og fremmest det tænkte, som er interessant. Hermed bliver den klassiske retsvidenskabshistorie først og fremmest en konstruktion, nemlig en konstruktion af de retsvidenskabelige temaer, som til enhver tid har været på dagsordenen, det være sig formueretlige, offentligretlige, retsfilosofiske, retskildeteoretiske mv., som har været diskuteret gennem tiden. Den juridiske biografi er organisk, den dekonstruerer eller nedbryder den klassiske retsvidenskabshistorie, således at retsvidenskaben fremstilles på en anden måde. Den juridiske biografi kan således på denne måde betragtes som en litteraturkritisk retning, der hævder, at der ikke er én korrekt fortolkning af retsviden-

skabens historie, men at retsvidenskaben kan dekonstrueres/nedbrydes i mange mulige fortolkninger.

Peter Gardes biografi om Stephan Hurwitz placerer sig midt imellem den klassiske retsvidenskabshistorie og den juridiske biografi, og det er ikke mindst derfor, at der savnes sammenhæng mellem beskrivelsen af privatlivet og arbejdslivet.

I slutningen af biografien skriver Garde: „Jurister glemmes hurtigt“. Efter at have læst denne anmeldelse vil nogle læsere måske have fået det indtryk, at citatet også gælder for denne biografi. Det må tiden vise. Selvom biografien savner fokus, koncentration og sammenhæng, er Peter Gardes biografi om Stephan Hurwitz samlet set læseværdig. Biografien indeholder så mange detaljer og oplysninger, at den er et fremragende opslagsværk for den, der søger oplysninger om Stephan Hurwitz og hans liv som professor, kriminalist og ombudsmand.

Jens Ewald

| IBEN BJØRNSSON: *Urban – de unge år 1908-1956*, Frydenlund, Frederiksberg 2018, 504 s., 399 kr.

Som titlen indikerer, beskæftiger bogen sig ikke med Urban Hansens karrieres politiske højdepunkter som socialborgmester i København 1956-1962 og som overborgmester samme sted 1962-1976. Bogen er en kortlægning af, hvad denne markante socialdemokratiske politiker har bedrevet, før han kom så langt.

Bjørnsson tilkendegiver i forordet, at hendes interesse for Urban Hansen er af „politisk og organisatorisk karakter“. Det er ikke hendes mål, at bogen skal være en personlig biografi, og denne varedeklaration lever bogen langt hen ad vejen op til. Det kan være svært at afgrænse, hvornår noget er politisk, men uanset definitioner ender denne bog med at være et portræt af organisatoren mere end politikeren Urban Hansen. Ofte er bogen i højere grad et portræt af de organisationer, som Urban Hansen indgik i, end den er et portræt af Urban Hansen. Gennem dette får man et solidt indtryk af rammerne for at være menigt socialdemokratisk partimedlem i 1930'erne og 1940'erne.

Vi kommer sjældent tæt på personen bag organisatoren. Vi kommer omvendt minutiøst igennem fantastisk mange møder, han har deltaget i. Vi kommer ikke meget tæt på, hvad der drev ham rent politisk, men til gengæld hvilke organisationsændringer han foreslog hvornår, og hvilke bestyrelsesmedlemmer der stemte henholdsvis for og imod. For folk, der ikke i forvejen har beskæftiget sig indgående med eksempelvis organisatoriske forhold i Socialdemokratiets partiapparat på Amager i 1930'erne, vil de mange detaljer fra mødereferater og enkeltper-